

แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงาน
ของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก

GUIDELINES FOR PROMOTING SUCCESS IN THE OPERATIONS OF
COMMUNITY ENTREPRENEURS IN THE WESTERN REGION

จันทนา พงศ์สิทธิกาญจนา¹ และ ธงชัย พงศ์สิทธิกาญจนา²
Chantana Pongsittikanchana¹ and Thongchai Pongsittikanchana²

Received 1 July 2021

Revised 16 November 2021

Accepted 23 December 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และแนวทางการส่งเสริม ความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างแบบ แบ่งชั้นเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการโอท็อปในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 200 ราย และ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 ราย เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ระดับลึก วิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการ วิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชน ในภูมิภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการจัดการ ($\beta=.429$) ปัจจัย ด้านนวัตกรรม ($\beta=.364$) และปัจจัยด้านเครือข่าย ($\beta=.187$) สามารถทำนายความสำเร็จในการดำเนินงานของ ผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกได้ร้อยละ 89.9 ($R^2=.899$) ส่วนปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านองค์กร ชุมชนส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2. แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จ ในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ด้านผู้นำโดยการเปลี่ยนแปลงความคิดในการดำเนินงาน ด้านองค์กรชุมชน โดยการส่งเสริมความมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการจัดการโดยประยุกต์ใช้วิธีการจัดการธุรกิจ ด้านนวัตกรรมโดย การนำภูมิปัญญาชุมชนมาใช้ และด้านเครือข่ายโดยการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

คำสำคัญ: ความสำเร็จในการดำเนินงาน ผู้ประกอบการชุมชน ภูมิภาคตะวันตก

¹ อาจารย์., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Lecturer, Faculty of Management Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Assistant Professor, DBA., Faculty of Management Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

Corresponding Author Email: chantanap@npnu.ac.th, dr.yim21@gmail.com

Abstract

The purpose of this research was to examine factors affecting success in operations and guidelines to promote success in operations of community entrepreneurs in the western region. Samples recruited by stratified sampling included 200 community enterprise entrepreneurs and OTOP entrepreneurs, and 5 key informants. Research instrumentation had 2 parts comprising questionnaire and question guidelines for in-depth interview. Data analysis methods took on descriptive statistics, multiple regression analysis, and content analysis. Research findings are as follow. 1. Factors affecting success in operations of community entrepreneurs in the western region at a significant level of .01 were management factor ($\beta = .429$), innovations factor ($\beta = .364$), and network factor ($\beta = .187$) and could predict 89.9 percent ($R^2 = .899$) of success in operations of community entrepreneurs in the western region. Leadership factor and community organization factor insignificantly affected success in operations. 2. Guidelines for promoting success in operations involve leadership factor by changing operational concept; community organization factor by promoting participation; management factor by applying business management approach; innovations factor by adopting community wisdom; and network factor by coordinating with external agencies.

Keywords: Success in The Operations, Community Entrepreneurs, Western Region

บทนำ

จากแผนพัฒนาประเทศฯ ที่มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และผู้ประกอบการในภาคเกษตรกรรมให้ใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีแผนงานสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง ผ่านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อการสร้างองค์ความรู้ รูปแบบการจัดการ และสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของวิสาหกิจในระยะยาว และขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ครอบคลุมมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, 2559) ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง โดยการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากร การผลิต การตลาด การจัดหาทุน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์และใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น และนำความรู้การบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการประกอบการ

ผู้ประกอบการชุมชน (Community enterprise) เป็นผู้ประกอบการระดับเศรษฐกิจฐานรากที่ทำหน้าที่ในการประกอบการธุรกิจของชุมชนที่มีการดำเนินการ การจัดการ และการจ้างงานโดยชุมชน ภายใต้คณะกรรมการดำเนินการที่คัดเลือกมาจากคนในชุมชน และผลประกอบการที่ได้จะนำมาจัดสรรเพื่อเป็นรายได้ให้แก่คนในชุมชนและสวัสดิการของคนในชุมชน รวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์ของชุมชน (Mary, 2015; Peredo & Chrisman, 2006) โดยผู้ประกอบการชุมชนในที่นี้ประกอบด้วย ผู้ผลิตชุมชนที่เป็นเจ้าของรายเดียว กลุ่มผู้ผลิตชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ OTOP และ 3. ผู้ผลิตที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2555)

ซึ่งผลิตสินค้าและบริการที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความเชื่อมโยงกับชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตหรือมีการจ้างงานในชุมชน มีการใช้วัตถุดิบในชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์

เป้าหมายหนึ่งของการประกอบการของธุรกิจชุมชนคือความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการชุมชนจำเป็นต้องมีการประเมินความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งวิธีหนึ่งที่ใช้ในการประเมินความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ การประเมินองค์กรแบบสมดุล (Balanced score card) เป็นวิธีการประเมินผลการดำเนินงานในอดีตเชื่อมโยงกับผลการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งผลจากการประเมินองค์กรแบบสมดุลจะช่วยให้ผู้ประกอบการเห็นภาพรวมในการดำเนินงานทั้งองค์กร และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Kaplan & Norton, 2000) ซึ่งความสำเร็จในการดำเนินงานประกอบด้วย 1. ความสำเร็จด้านการเงิน ที่ต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์รวดเร็วและเป็นธรรม ชุมชนมีศักยภาพในการเติบโตจากการขยายการลงทุน และมีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกและชุมชน 2. ความสำเร็จด้านการตลาด ที่ต้องมีผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่มขึ้นและได้รับการรับรองมาตรฐานตรงตามความต้องการของชุมชน และสินค้าเป็นที่ต้องการของตลาดและมีตลาดรองรับผลผลิตของกลุ่ม 3. ความสำเร็จด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ต้องการมีจ้างงานในชุมชน สมาชิกกลุ่มมีความพอใจในการปฏิบัติงานและมีสมาชิกเพิ่มขึ้น 4. ความสำเร็จด้านความเข้มแข็งของชุมชน ที่คนในชุมชนต้องมีความร่วมมือพัฒนาชุมชน (Kaplan & Norton, 2000; Maltz, Shenhar, & Reilly, 2003; พสุ เดชะรินทร์, 2551)

ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้นำ (Guercini & Ranfagni, 2015; พรณัธิดา เหล่าพวงศักดิ์, 2557) ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน (Wondirad & Ewnetu, 2015) ปัจจัยด้านการจัดการ (Baumol, Litan, & Schramm, 2009) ปัจจัยด้านนวัตกรรม (Schilling, 2008) และปัจจัยด้านเครือข่ายเป็นความร่วมมือกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้สมาชิกมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันข้อมูล และแบ่งปันทรัพยากรการผลิต (Jennings, Greenwood, Lounsbury, & Suddaby, 2013; Watthanachanobon & Chantaranamchoo, 2020)

พื้นที่ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เป็นผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี โดยมีผู้ประกอบการชุมชนที่เป็นวิสาหกิจชุมชนจำนวน 5,966 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) และผู้ประกอบการชุมชนที่เป็นผู้ประกอบการโอท็อป ประกอบด้วย กลุ่มผู้ผลิตชุมชน จำนวน 48,698 กลุ่ม ผู้ผลิตชุมชนที่เป็นเจ้าของรายเดียวจำนวน 37,511 ราย SMEs จำนวน 1,259 ราย รวม 87,468 กลุ่ม/ราย (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2563) ซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งทำให้สมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนในภูมิภาคตะวันตก (พรณัธิดา เหล่าพวงศักดิ์, 2557) และพัฒนาผู้ประกอบการโอท็อปทั้งด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งพัฒนาผู้ประกอบการชุมชนให้มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจให้มากขึ้น (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2563) จึงนำไปสู่คำถามของการวิจัยว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน และมีแนวทางใดที่นำไปใช้ส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้สร้างความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนต่อไป

คำถามการวิจัย

แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการจัดการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม และปัจจัยด้านเครือข่าย ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก
ประชากร (Population) คือผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการโอท็อปในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 13,145 ราย และตัวอย่าง (Samples) คำนวณจากโปรแกรม G*power ได้ขนาดของตัวอย่าง 200 ราย ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth interviews) ประกอบด้วย ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการโอท็อป เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัด และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด รวมทั้งหมด 5 ราย
2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการจัดการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม และปัจจัยด้านเครือข่าย
 - 2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านความเข้มแข็งของชุมชน
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ งานวิจัยนี้รวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการโอท็อป ในภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการชุมชน

ผู้ประกอบการชุมชน (Community-based entrepreneurship) หมายถึง ชุมชนที่ทำหน้าที่ทั้งการเป็นผู้ประกอบการชุมชนและวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน (Peredo & Chrisman, 2006: p. 310) ส่วนวิสาหกิจชุมชน (Community enterprise) หมายถึง การประกอบการธุรกิจของชุมชนที่มีการดำเนินการ การจัดการ และการจ้างงานโดยชุมชน ภายใต้คณะกรรมการดำเนินการที่

คัดเลือกมาจากคนในชุมชน และนำผลประกอบการมาจัดสรรเพื่อเป็นรายได้ให้แก่คนในชุมชนและสวัสดิการของคนในชุมชน รวมทั้งการแบ่งปันตามวัตถุประสงค์ของชุมชน (Mary, 2015)

แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงาน

การศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงาน ใช้แนวคิดการประเมินองค์กรแบบสมดุล (Balanced score card) ประกอบด้วย มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านตลาด และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Kaplan & Norton, 2000; Maltz et al., 2003) และแนวคิดความเข้มแข็งของชุมชน (จารุวรรณ แก้วมะโน, 2556) เพื่อสะท้อนความสำเร็จในการดำเนินงานในระดับชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชน

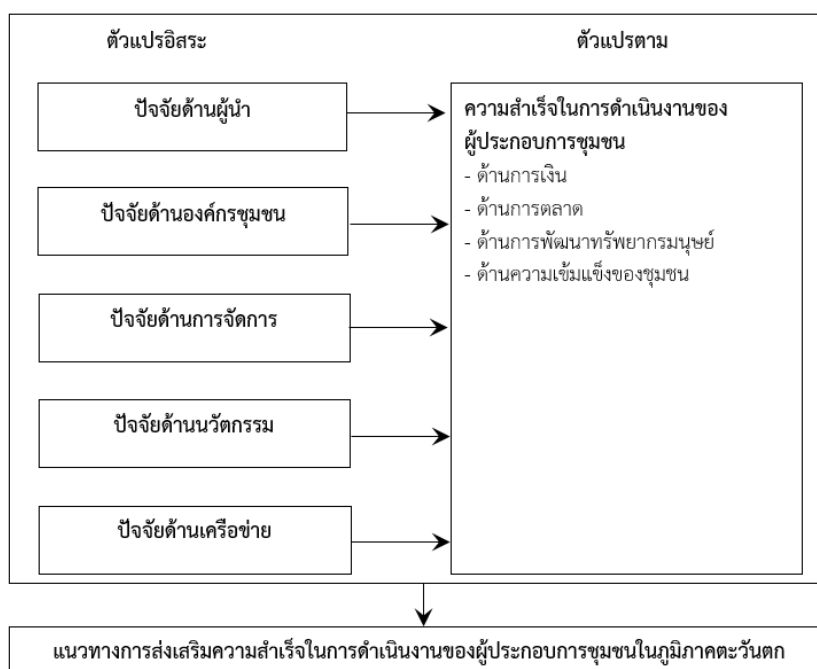
ปัจจัยด้านผู้นำ เป็นความรู้และความสามารถในการบริหาร เป็นแบบอย่างให้สมาชิกให้ความเคารพและยอมรับ สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และสร้างศักยภาพของสมาชิกในการจัดการองค์กรชุมชนให้ประสบความสำเร็จ (Guercini & Ranfagni, 2015; พรรณิศา เหล่าพวงศักดิ์, 2557)

ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (Wondirad & Ewnetu, 2015)

ปัจจัยด้านการจัดการ เป็นการจัดการด้านปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และการจัดการตลาด รวมทั้งการจัดการองค์กรในการดำเนินการ สร้างวัฒนธรรมองค์กร และมีการบริหารที่ตรวจสอบได้ (Baumol et al, 2009)

ปัจจัยด้านนวัตกรรม เป็นการเรียนรู้ของผู้ประกอบการชุมชนในหลากหลายรูปแบบ มีการบูรณาการความรู้เข้ากับกระบวนการทำงานกลุ่มและระหว่างกลุ่ม และการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาธุรกิจชุมชน (Schilling, 2008)

ปัจจัยด้านเครือข่าย เป็นความร่วมมือกันขององค์กรภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้สมาชิกมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันข้อมูล และทรัพยากรการผลิต (Jennings et al., 2013; Watthanachanobon & Chantaranamchoo, 2020) ได้กรอบแนวคิดการวิจัยดังรูปที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชากรคือผู้ประกอบการชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการโอท็อป ในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 13,145 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563; สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2563) คำนวณขนาดของตัวอย่างจากโปรแกรม G*power กำหนดกำลังการทดสอบเท่ากับ .10 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (α) เท่ากับ .05 และอำนาจการทดสอบ .99 ได้ขนาดของตัวอย่าง 186 คน และรวบรวมข้อมูลเพื่อความคลาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดของตัวอย่าง 200 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยสุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการชุมชน ดังตารางที่ 1 และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการโอท็อป เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัด และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ที่เลือกแบบเจาะจง รวมทั้งหมด 5 ราย

ตารางที่ 1 ประชากรและตัวอย่างของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก

จังหวัด	วิสาหกิจชุมชน (ราย)	ผู้ประกอบการ โอท็อป (ราย)	ผู้ประกอบการ ชุมชนรวม (ราย)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ตัวอย่าง (ราย)
กาญจนบุรี	1,525	904	2,429	18.48	37
นครปฐม	434	1,454	1,888	14.36	29
ประจวบคีรีขันธ์	1,066	652	1,718	13.07	26
เพชรบุรี	601	719	1,320	10.04	20
ราชบุรี	690	1,194	1,884	14.33	29
สมุทรสงคราม	298	607	905	6.88	14
สมุทรสาคร	236	647	883	6.72	13
สุพรรณบุรี	1,116	1,002	2,118	16.11	32
รวม	5,966	7,179	13,145	100	200

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลตามใบรับรองโครงการวิจัยของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เลขที่ใบรับรอง 012/2564 ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับสภาพการณ์ของผู้ประกอบการชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการจัดการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยด้านเครือข่าย และความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) มีการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ Index Objective Congruence (IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ และตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s alpha) จากการทดลอง (Try out) แก่ผู้ประกอบการชุมชนที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 ราย ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีสัมประสิทธิ์แอลฟามากกว่า .80 แสดงว่าข้อคำถามมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม

ตัวแปร	จำนวนข้อคำถาม	สัมประสิทธิ์แอลฟา
ด้านผู้นำ	5	.959
ด้านองค์กรชุมชน	5	.974
ด้านการจัดการ	5	.967
ด้านนวัตกรรม	5	.954
ด้านเครือข่าย	5	.969
ด้านความสำเร็จในการดำเนินงาน	20	.985

3. การรวบรวมข้อมูล จากตัวอย่างผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 200 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชนและโอท็อป (ร้อยละ 58.50) มีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 3 คน (ร้อยละ 41.00) มีจำนวนปีที่จัดตั้ง 6 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 53.00) มีรายได้ต่อปี 200,001-300,000 บาท (ร้อยละ 45.50) รายจ่ายต่อปี 300,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 49.50) และผลกำไรต่อปี 100,001-150,000 บาท (ร้อยละ 31.00) ค่าสถิติเชิงพรรณนาของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) อยู่ระหว่าง 3.68 ถึง 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) อยู่ระหว่าง 0.84 ถึง 0.86 ความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -0.54 ถึง -0.38 และความโด่ง (Kurtosis) อยู่ระหว่าง 0.11 ถึง 0.62 ดังตารางที่ 3

ค่าสถิติเชิงพรรณนาของความสำเร็จในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.58 ถึง 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.84 ถึง 0.87 ความเบ้อยู่ระหว่าง -0.40 ถึง -0.33 และความโด่งอยู่ระหว่าง -0.01 ถึง 0.33 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 สถิติเชิงพรรณนาของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน(n = 200)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความเบ้	ความโด่ง
ด้านผู้นำ	3.73	0.85	-0.54	0.51
ด้านองค์กรชุมชน	3.68	0.83	-0.41	0.40
ด้านการจัดการ	3.72	0.86	-0.42	0.11
ด้านนวัตกรรม	3.69	0.84	-0.38	0.07
ด้านเครือข่าย	3.68	0.84	-0.54	0.62

ตารางที่ 4 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรความสำเร็จในการดำเนินงาน(n = 200)

ความสำเร็จในการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความเบ้	ความโด่ง
ด้านการเงิน	3.58	0.85	-0.41	0.33
ด้านการตลาด	3.72	0.87	-0.40	-0.01
ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.70	0.85	-0.40	0.03
ด้านความเข้มแข็งของชุมชน	3.62	0.84	-0.33	0.14
โดยรวม	3.65	0.81		

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการณ์ของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

1.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการจัดการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม และปัจจัยด้านเครือข่าย และความสำเร็จในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก

1.3.1 การตรวจสอบการแจกแจงปกติ โดยใช้ความเบ้และความโด่ง

1.3.2 การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นแบบพหุ (Multicollinearity) ซึ่งตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) Tolerance Statistics และ Variance Inflation Factor (VIF)

1.3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) แบบ Stepwise

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ระดับลึก ในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก

1. การตรวจสอบการแจกแจงปกติ โดยใช้ความเบ้และความโด่ง จากตารางที่ 3 และตารางที่ 4 พบว่าความเบ้มีค่าไม่เกิน ± 2 และความโด่งมีค่าไม่เกิน ± 7 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีการแจกแจงปกติ (Kline, 2016)

2. การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นแบบพหุ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

(n =200)

	ด้านผู้นำ	ด้านองค์กรชุมชน	ด้านการจัดการ	ด้านนวัตกรรม	ด้านเครือข่าย	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ด้านผู้นำ	1					.128	7.843
ด้านองค์กรชุมชน	.914**	1				.118	8.471
ด้านการจัดการ	.895**	.908**	1			.120	8.361
ด้านนวัตกรรม	.887**	.889**	.909**	1		.108	9.261
ด้านเครือข่าย	.871**	.865**	.872**	.912**	1	.148	6.772
ความสำเร็จ	.872**	.879**	.923**	.924**	.893**		

** ระบุถึงนัยสำคัญ .01

จากตารางที่ 5 พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตามอยู่ระหว่าง .872 ถึง .924 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรอิสระต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก

เมื่อพิจารณาค่า Collinearity statistics พบว่า Tolerance อยู่ระหว่าง .108 ถึง .128 มีค่าใกล้ 0 แม้ว่าค่า VIF ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 6.772 ถึง 9.261 ซึ่งไม่เกิน 10 แต่เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรอิสระด้านผู้นำและด้านองค์กรชุมชน มีความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระอื่นสูงมาก ในที่นี้จึงตัดตัวแปรอิสระด้านผู้นำและด้านองค์กรชุมชนออกไปจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นแบบพหุ และนำไปสร้างสมการถดถอยต่อไปดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก โดยภาพรวม

(n = 200)

ลำดับตัวแปร เข้าสู่สมการ	R	R ²	Adjusted R ²	R ² Change	b	β	t	Sig
นวัตกรรม (X ₄)	.924	.854	.853	.854	0.352	.364	5.432**	.000
การจัดการ (X ₃)	.945	.893	.892	.039	0.404	.429	7.624**	.000
เครือข่าย (X ₅)	.948	.899	.897	.006	0.181	.187	3.275**	.001
a = 0.186 Sig = .0310 S.E. estY = 0.260 F = 580.547** Sig F = .000								

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 เป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก โดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรม (X₄) ได้เข้าสู่สมการเป็นลำดับที่ 1 สามารถทำนายความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกได้ร้อยละ 85.3

ปัจจัยด้านการจัดการ (X₃) เข้าสู่สมการเป็นลำดับที่ 2 สามารถทำนายความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.9 โดยปัจจัยด้านนวัตกรรมและปัจจัยด้านการจัดการ สามารถทำนายความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกร่วมกันได้ร้อยละ 89.3

ปัจจัยด้านเครือข่าย (X₅) เข้าสู่สมการเป็นลำดับที่ 3 สามารถทำนายความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.6 โดยปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยด้านการจัดการ และปัจจัยด้านเครือข่าย สามารถทำนายความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกร่วมกันได้ร้อยละ 89.9

ส่วนปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านองค์กรชุมชน ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และได้สมการถดถอยในรูปของสัมประสิทธิ์มาตรฐาน ดังนี้ $Z = .429X_3 + .364X_4 + .1887X_5$

ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 ราย ได้แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ดังนี้

ด้านผู้นำ ผู้ประกอบการชุมชนควรเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงความคิดในการดำเนินงาน พัฒนาความรู้ความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งประสานงานในการดำเนินงานทุกด้าน เพื่อสร้างความสำเร็จในการดำเนินงาน

ด้านองค์กรชุมชน ผู้ประกอบการชุมชนต้องส่งเสริมความมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เสนอความคิดและมีอิสระในการทำงานร่วมกัน และร่วมรับผลประโยชน์จากความสำเร็จในการดำเนินงาน

ด้านการจัดการ ผู้ประกอบการชุมชนควรมีการประชุมร่วมกับสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ เกี่ยวกับการดำเนินงาน การให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปัจจัยการผลิต การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาช่องทางการตลาด และประยุกต์ใช้หลักการจัดการธุรกิจในการดำเนินธุรกิจชุมชน

ด้านนวัตกรรม ผู้ประกอบการชุมชนควรใช้ความคิดสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้แก่ธุรกิจและสังคม ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านเครือข่าย ผู้ประกอบการชุมชนควรวางแผนร่วมกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ และร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อวางแผนดำเนินการและการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สรุปและอภิปรายผล

จากข้อค้นพบที่ได้สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการจัดการ ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากการประกอบธุรกิจชุมชนทั้งผู้ประกอบการรายเดียวและวิสาหกิจชุมชนต้องมีการจัดแบ่งโครงสร้างองค์กร และนำทรัพยากรขององค์กรมาจัดการ เพื่อให้การดำเนินการธุรกิจเป็นไปตามเป้าหมาย สอดคล้องกับพรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ (2557) ที่เสนอว่าวิสาหกิจชุมชนต้องจัดการด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัดการระบบตลาดและสวัสดิการชุมชน และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้ประกอบการชุมชนควรประยุกต์ใช้หลักการจัดการธุรกิจในการดำเนินธุรกิจชุมชน

2. ปัจจัยด้านนวัตกรรม ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการชุมชนจะต้องเป็นผู้นำความคิดใหม่จากการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนวัตกรรมจากการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งการนำภูมิปัญญาชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปพัฒนาผลการดำเนินงานต่อไป สอดคล้องกับ Watthanachanobon & Chantaranamchoo (2013) ที่เสนอว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยนวัตกรรมการจัดการความรู้ในการปฏิบัติงานร่วมกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม และการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้ประกอบการชุมชนควรสร้างนวัตกรรมเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ปัจจัยด้านเครือข่าย ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากเครือข่าย เป็นความร่วมมือทางความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแลกเปลี่ยนวัตถุดิบ รวมทั้งเครือข่ายทำให้มีการเรียนรู้ในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Jennings et al. (2013) ที่พบว่าปัจจัยด้านเครือข่าย ทั้งขนาดและความหนาแน่น โครงสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงเครือข่าย ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้ประกอบการชุมชนควรร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อวางแผนดำเนินการ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์

4. ปัจจัยด้านผู้นำ ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจชุมชนเป็นการประกอบการที่ไม่สามารถดำเนินการได้ โดยผู้นำของกลุ่มแต่เพียงผู้เดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกในการร่วมวางแผนและการดำเนินการ สอดคล้องกับ Kim, Song, Sambamurthy & Lee. (2012) และ Jennings et al. (2013) ที่เสนอว่าผู้ประกอบการเป็นผู้แสวงหาความรู้ใหม่เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการและผลิตภัณฑ์ของชุมชน และสร้างความมีส่วนร่วมให้แก่สมาชิก เพื่อทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้ประกอบการชุมชนควรประสานงานในการดำเนินงานทุกด้าน เพื่อสร้างความสำเร็จในการดำเนินงาน

5. ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการชุมชนส่วนหนึ่งเป็นผู้ประกอบการรายเดียวที่ดำเนินการโดยไม่จำเป็นต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กร การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ แต่จะอาศัยทักษะด้านการบริหารธุรกิจชุมชนของตนเองในการดำเนินงาน ขณะที่ Baumol et al. (2009) เสนอว่าองค์กรต้องมีการจัดการ การร่วมกันวางแผนการดำเนินการและเป้าหมายขององค์กร มีวัฒนธรรมองค์กรและการบริหารที่ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้ประกอบการชุมชนควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เสนอความคิดและมีอิสระในการทำงานร่วมกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยว่า การจัดการ นวัตกรรม และเครือข่าย เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการทางธุรกิจ ความคิดสร้างสรรค์ และการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น มากกว่าบทบาทของผู้นำและการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบเดิม

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1. จากปัจจัยด้านการจัดการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนั้น หน่วยงานทางวิชาการควรจัดอบรมด้านการจัดการธุรกิจ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถนำความรู้และทักษะด้านการจัดการมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ และผลประกอบการ และส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานแก่ผู้ประกอบการชุมชน

2. จากปัจจัยด้านนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้ประกอบการชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาใช้ร่วมกับความรู้และเทคโนโลยีใหม่ เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ และด้านนวัตกรรมการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

3. จากปัจจัยด้านเครือข่ายที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้ประกอบการชุมชนควรสร้างความร่วมมือกับองค์กรชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อให้มีการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ร่วมกัน

และทำให้ผู้ประกอบการสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). **ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน**. สืบค้นจาก http://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_rid=17
- จารุวรรณ แก้วมะโน. (2556). **บทเรียนชุมชนเข้มแข็ง แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์. (2557). **การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พสุ เดชะรินทร์. (2551) **Balanced Scorecard รู้ลึกในการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2555). **ยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2563). **ฐานข้อมูลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- Baumol, W.L., Litan, R.E., & Schramm, C.J. (2009). **Good capitalism, bad capitalism, and the economics of growth and prosperity**. New Haven, CT.: Yale U. Press.
- Guercini, S., & Ranfagni, S. (2016). Conviviality behavior in entrepreneurial communities and business networks. **Journal of Business Research**, 69(2), 770-776.
- Jennings, P.D., Greenwood, R., Lounsbury, M.D., & Suddaby, R. (2013). Institutions, entrepreneurs, and communities: a special issue on entrepreneurship. **Journal of Business Venturing**, 28, 1-9.
- Kaplan, R.S. & Norton, D.P. (2000). **Balanced score card**. Harvard Business press.
- Kim J.Y., Song S., Sambamurthy V. & Lee L.Y. (2012). Entrepreneurship, knowledge integration capability, and firm performance: an empirical study. **Information Systems Frontiers**, 14, 1047-1060.
- Kline, R.B. (2016). **Principles and practice of structural equation modeling**. (4th ed.). New York: Guilford.
- Maltz, A.C., Shenhar, A.J. & Reilly, R.R. (2003). "Beyond the balanced score card: Refining the search for organizational success measures." **Long Range Planning**, 36, 187-204.

- Mary, C. (2015). **Community enterprise**. Retrieved from
<https://www.definitions.net/definition/community+enterprise>
- Peredo, A.M., & Chrisman, J.J. (2006). Toward a theory of community-based enterprise.
The Academy of Management Review, 31(2), 309-328.
- Schilling, M.A. (2008). **Strategic management of technological innovation**. (2nd ed.).
NY: McGraw-Hill Education.
- Watthanachanobon, W., & Chantaranamchoo, N. (2020). A Local wisdom knowledge
management model to enhance economic valued-added textile products based
on Thai-Yuan ethnic groups in mid-central provincial cluster. **Journal of
Community Development Research**, 13. 9-24.
- Wondirad, A. & Ewnetu, B. (2015). Community participation in tourism development as a
tool to foster sustainable land and resource use practices in a national park milieu.
Land Use Policy, 88, 104155, 1-13.

